Був один такий час: на важких терезах
Вже хиталася доля Вкраїни,
А вона, наша ненька, стояла в сльозах
В спадіванню страшної хвилини…

По широких степах ще котилась луна,
Марний відгук кривавої січи,
І надходила ніч — непрозора, сумна,
Що мов пугач дивилась у вічи.

Це-не-де серед тиші ще хтось з кобзарів
Грав, неначе прохав на подзвіння;
То не дума була, то був лірницький спів,
Над труною тужне голосіння.

Ніч і тиша сумна присипляла усіх,
Навіть тих, хто і в бою не гнувся…
Коли раптом веселий, зневажливий сміх
Серед мертвої тиші почувся!

І ззирнулися всі у питанню німім:
Хто б посмів так одважна сміятись,
Коли звикли усі, щоб не вдарив той грім,
І від власної тіни ховатись?

Ще ж у памяти свіжа подія була,
Як в неволі сконав Кальнишевський!
Хто ж сваволець, що має одвагу орла?
То сміявся Іван Котляревський!

Він співав і сміявся. І голос його
То лунав соловейковим співом,
То нараз затихав, — і він замісць того
Реготався, охоплений гнівом.

Він до бою не кликав, бо знав, що у сні
Спочиває натруджена сила,
Що по довгій, столітній козацькій війні
Ніч століття тепер наступила!

Він не плакав, бо серцем прозрів, що народ
Відпочивши від бур лихоліття,
Зрозуміє причини колишніх пригод
І завдання нового століття.

Та він бачив, що люд той не мав голови,
Ща вже пан свого краю цурався, —
Тоді жовч закипала у нього в крови,
І він з панства того… реготався!

Так минали літа… І новітні співці
Відгукнулись на голос той дужий;
Засвітились помалу в хатах каганці, —
Прокидався слабий і байдужий.

І збирались один по другім вояки,
І під прапором правди святої
Виростали з землі, шикувались полки,
Чувся поклик: до зброї до зброї!

Не неволя чужа і не сила меча,
Гаслом стало: "освіта й наука";
Проти нападу злого і тьми і бича
Це найкраща в життю запорука!

Та не всі вирушали, відкинувши страх,
Як ті лицарі славні, завзяті, —
Ще багато їх спить, поховавшись в норах,
Ми не бачимо їх на цім святі!

Годі ж спати! Прокиньтесь! Ви спали сто літ!
Мабуть виспались добре, нетяги!
Чи ж сховали в душі ви святий заповіт?
Чи набралися сил і одваги?

День на дворі! Нас кличе новий наш гетьман,
Не гетьман польовий, а культурний, —
Тим гетьманом у нас тепер батько Іван,
Що вказав нам шлях літературний!

Він між нами тепер. Він зібрав нас усіх.
Хто ж на поклик його не озветься?!
Зпоза довгих ста літ чи ви чуєте сміх?
То Іван Котляревсьий сміється!

30 серпня, 1903 року